

Kim nasionalist?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Kim nasionalist? KIM NASIONALIST?



Bu gezek gürrüňsiz... referendum barada ýazmakçy...

Düýpgöter başga penjireden seretmekçi...

Oňa ses beren «nasionalistleri» («milliyetçileri») düşündirmekçi!

Ilki şulary belläp geçmekçi...

Beýik taryhçymyz M.Fuat Köprüliniň kesgitlemesi:

«— Iňňän regulýar hökümət sistemasyň kemala getiren türk imperiýasy XV asyrda Ýewropanyň iň absolýut döwlet gurluşyny döredipdir we bu režimiň Ýewropadaky ilkinji nusgasy bolup hyzmat edipdir.

— Türkleriň täze eýýamyň Ýewropasyna absolýut döwlet režiminiň ilkinji nusgasyny bermeleri türklerde jemgyýetçilik hukugynyň we syýasy medeniýetiniň yzygiderli kämilleşmeginiň gornetin öñdedigini görkezýär.

Köprüliniň makalasyň sözbaşsyşy şeýle:

“Yslam jemgyýetçilik hukugyndan aýry türk jemgyýetçilik hukugy ýokmy?”

Soragda aýratyn many bardy:

— Ol ýewropaly taryhçylaryň “türkleriň hukugy yslam hukugyndan ybarat” diýyändiklerine gahary gelýärdi.

— Ol ýewropaly taryhçylaryň «türkler Stambuly eýelänlerinden soň Wizantiýanyň köpsanly jemgyýetçilik ulgamlaryny bire-bir nusgalap aldylar» diýmelerine jany ýanýardı.

Şeýle garşylygy Halil Inaljyk ýaly başga-da belli

taryçylarymız beripdi.

Türkler on asyr bəri yslam dünýäsiniň aýrylmaz bölegidir. Emma...

Yslamdan öñem türkler we türkleriň döwlet ýorelgesi, hukugy, kada-kanuny bardy!

Jahan imperatory Çingiz han nesillerine şeýle pent edipdi:
«Dünýäniň häkimiýeti eliňizde saklajak bolsaňyz Ýasamyza gyşarnyksyz eýeriň!»

Türk döwlet ýorelgesiniň özeninde ahlak, adalat we agzybirlik esas alynýar. Ynha...

Türkmenler Orta Aziýadan şeýlekin döwlet düşünjesi, edara ediş-dolandyrış däpleri bilen Anadola geldi. Şonuň üçinem...

Mälikşadan Fatih Mämmede çenli... seljuklylar we osmanlylar şerigatdan has kämil hukuk kadalaryny emele getirdiler. Aradan yüzlerce ýyl geçdi...

Bugünkü gün... türk döwlet ýorelgesini aýak astyna alýan referendumlaryň biri bilen garşyma-garşy geldik. Takdyryň oýnuna serediň: munuň başyny çekenleriň biriniň ady-da “Döwlet!”

■ «Eý, hökümdar!»

«Kutadgu bılıg»... müň ýaşy sermelän kitap...

Türk ýazuw taryhyň iň uly ýazuw ýadygärligi...

Garahanly kowumdaşyımız Yusup Has Hajybyň XI asyrda ýazan eseri...

Eser döwlet bolmagyň esaslaryny öz içine alýar. Ýol görkezýär... Hökümdara ýol-ýorelge salgy berýär. «Eý, hökümdar!» diýip seslenýär.

- “Kanuny dogru ýöretmäge we halky goramaga borçlusyň.”
- “Zulum ýurdy egsilder. Zalymyň zulmy birnäçe köşgi harap eder we ahyrynda öz soňuny-da getirer.”
- “Hökümdaryň dili we sözi süýji bolmaly, özünü hoşgylawly görkezmeli. Sözüne sadık bolmaly. Duýgularы bilen däl-de akly bilen hereket etmelidir.”

Kitap döwlet işgärine, jemgyýetçilik işgärine we halk köpçülígine ahlak-terbiýe taglymatyny berýär.

- “Syýasat ahlakdan aýrylmaz.”
- “Esasy mesele – hökümdaryň şahsy ahlak

artykmaçlyklaryndadyr. Hökümdar ynsaply, mylayym we geçirimli häsiyetli bolsa, adyl hökümet gurmak kyn däl.”

Kitabyň mazmunyny adalat düzýär:

- “*Halkyň biynjalyklygy we nägileligi döwleti howpa düşürer, hökümdar mundan mümkingesayar gaça durmalydyr, bu bolsa diňe adyl bolmak bilen mümkindir.*”
 - “*Halkyň üstünden zulmy gidermek, güýçliniň ejizi ezmegine maý bermezlik, halkyň janynyň we mal-mülküniň howpsuzlygyny üpjün etmek adalatly hökümetiň bar ýerinde mümkündir.*”
 - “*Häkimiýet adalata gönüden-göni baglydyr.*”
- «Kutadgu biling»...

Kitapda çäklendirilmek ygyýarlygyň adalat düşünjesini duşaklajakdygy ýazylýar.

Ýurdy geňeş esasynda dolandyrmagyň gerekdigi ýaňzydylýar.

«Ýokary diwanyň»-mejlisiň-ýerine ýetiriji häkimiýetiň ähmiyetinu nygtayáar.

Hökümdaryň tarapgöý bolmaly däldigini aýdýar.

16-njy apreldäki referendumda Ýusup Has Hajybyň kime ses berjegi belli gerek? Ýeri...

Özünü ýüzlerce ýyllyk türk döwlet ýörelgesiniň mirasdüşeri saýyan dost, sen nädip «ýok» diýip bileňok?

■ Töräni bozanlar

716-njy ýylда dikilen Tonýukuk ýazgysy...

732-nji ýylда dikilen Kültegin ýazgysy...

735-nji ýylда dikilen Bilge kagan ýazgysy...

Ýagny... türk dili-elipbiyi, türk taryhy, türk edebiýaty, türk sungaty we türk döwlet ýörelgesi hakynda gymmatly maglumatlary berýän «Orhon ýazgylarynyň» özenini kaganlaryň wesýeti düzýär. «Üstüni gök basmasa, astynda ýer ýarylmasa türk milletini, il-yurduny, töresini kim bozup biler».

Töre (törü) – jemgyýetçilik-syýasy düzgüne agalyk edýän hukuk.

Töre – hökümdary özüne baglaýan obýektiw hukuk namasy.

Türk döwlet ýörelgesinde töräniň şugadar möhüm bolmagynyň

sebäbi, boýlaryň, tire-taýpalaryň arasyndaky bolup biläýjek oňsuksyzlygyň hukuga esaslanyp öňüni almakdyr.

Bilge kagan döwletiniň güýç-kuwwatyny, gudratyny gürrün berende «şular ýaly gazanylan, berkarar edilen ýurdumyz, törämiz» bar diýip öwünýär.

Ýazgylarda düzgün-tertibi nämeleriň bozýandygy jikme-jik sanalyp geçilýär:

- Türkler kesekileriň syýasatyňy alyna giden wagtynda...
- Döwletiň jogapkär wezipelerinde sowatsyz we işini oňarmaýan işgärlər oturdylanda...
- Halk köpcüliginde nägilelik dörände...
- Saýry medeniýetiň türk jebisligini zäherläp, hamyrmaýasy sozular ýaly edende, we ş.m. ýagdaýlarda «düzgün-tertip» hereket etmez ýaly hala gelýär we döwlet çökýär.

Uzatmaýyn...

«Orhon ýazgylaryndan» Çingiz hanyň «Koko debterine» («Gök depder») çenli türk döwlet ýörelgesi nesilden nesle respublikamyza çenli dowam etdi. Şindi...

16-njy aprelde geçiriljek referendum arkalu «kimdir birileri» yüzlerce ýyllyk döwlet ýörelgesine çomak sokýär.

Özünü «nasionalist» saýýan biriniň oña oñyn ses bermegine düşünmekde kynçylyk çekýärin.

Bahçeli gullugumy bu? Gaty gelşiksiz.

«Kutadgu bilingde» şeýle diýilýär:

«Adam – akyl-paýhas bilen beýgelýär, bilgi bilen ulalýar we her ikisi bilen ygtybarlylyk gazanýar.»

Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 07.04.2017 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Publisistika